

Vájésev – József a házszolga

Vájésev Hetiszakasz tartalma וישב

Szakaszunkban — Vájésev (1Mózes 37-40.) — a fiatal József megutáltatja magát testvéreivel, akik halálhírét keltik és eladják őt vándor kalmároknak, akik Egyiptomba viszik, ahol házszolga lesz Potifár, a Fáraó egyik főembere házában. Közben Jehudá eltávolodik testvéreitől, önállóítja magát, megnősül és három fia születik, akik közül kettő meghal. József közben, Egyiptomban, emelkedik a ranglétrán, Potifár házában vezetője lesz, majd annak felesége szemet vet rá és amikor nem sikerül elcsábítania — megvádolja és börtönbe juttatja.

Jákob tizenkét fiával letelepedik Hebronban. Kedvence a 17 éves József, akire emiatt féltékenyek a bátyjai. József elmeséli bátyjainak két álmát, amelyben megjövendöltetik, hogy uralkodni fog fölöttük, s ezzel csak megnöveli iránta érzett utálatukat. – **1Mózes 37:1–11.**

Simon és Lévi eltervezi, hogy megölik, de Reuvén azt javasolja, hogy inkább vessék egy gödörbe, mert az a szándéka, hogy később érte jön, és megmenti. Közben Jehuda eladja egy éppen arra tartó izmaelita karavánnak. A fivérek József köntösét egy kecske vérébe mártják, és megmutatják atyjuknak, ily módon elhitelve vele, hogy legkedvesebb fiát felfalta egy vadállat. – **1Mózes 37:12–36.**

Jehuda megházasodik és három gyermeke születik. Az idősebb két fia egymás után elveszi Támárt, de mindkettő gyermektelenül hal meg. Ezek után, Jehuda vonakodik harmadik fiához adni Támárt. Eltökélve, hogy neki gyermeke lesz Jehuda családjából, az asszony prostituálnak álcázza magát, és magát Jehudát csábítja el.

Jehudának tudomására jut, hogy a menyete teherbe esett, az após nyilvánosan is elismeri apaságát. Támár ikreknek ad életet, az egyik Perc (Dávid király egyik őse), a másik Zerách. – **1Mózes 38.**

József Egyiptomba kerül, ahol eladják Potifárnak, a fáraó udvari tisztjének. Potifár felesége szemet vet a jó kiállítású ifjúra, és amikor József elutasítja közeledését, elhitei férjével, hogy a héber szolga megpróbálta elcsábítani őt, és ezzel eléri, hogy Potifár börtönbe vesse Józsefet. József hamarosan elnyeri a börtön őrének bizalmát, aki aztán rábízta az egész börtön igazgatását. – **1Mózes 39.**

A börtönben József találkozik a fáraó pohárnokmesterével és sütőmesterével, akiket azért vettek börtönbe, mert vétkeztek királyi uruk ellen. Mindkettő nyugtalanító álmot lát, amelyet József megfejt. József jóslatai beteljesednek, a főpohárnok azonban teljesen megfélemedezik Józsefről, és nem tesz semmit az érdekében. – **1Mózes 40.**

שבת שלום

EMBERBARÁT HETILAP

NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

Vájésev – (וישב)

Két szent fivér, Rabi Elimelech és Rabi Zusha egyszer egy városban járt, ahol egy félreértés miatt börtönbe zárták őket. Az éjszaka közepén Rabi Zusha felébredt és látta, hogy a testvére sír. Megkérdezte tőle: „Miért romlott el a kedved?” Elimelech azt mondta: „Körülnéztem itt és láttam, hogy van a szoba közepén egy edény, ahol a foglyok a dolgukat végzik. Ilyen szobában tilos imádkozni, mit fogunk csinálni, ha eljön a reggeli ima ideje?” De Zusha azt válaszolta neki: „Hiszen ez éppen, hogy öröme ad okot! Miért imádkozunk minden nap? Mert az Örökkévaló azt parancsolta nekünk. Ezt a micvát eddig minden nap sikerült teljesítenünk. De azt a micvát, hogy ilyen szobában ne imádkozzunk, eddig egyszer sem sikerült teljesítenünk, látod hát, hogy ez örömteli lehetőség?” Elimelech egyetértett vele, és mindketten örömtáncba kezdtek, amire a többi fogoly is felébredt és tetszett nekik a táncolás ötlete, ők is beálltak, és együtt táncoltak mindannyian. Erre már az örök is felébredtek, és benéztek, hogy mi történik. Látták, hogy az összes rab járja a táncot. Mindjárt benyitottak, és megkérdezték, mi történik itt. A rabok a testvérekre mutattak, a testvérek pedig arra a bizonyos edényre mutattak. Az örök megfogták az edényt és kivitték, közben morogtak: „Ez örvendeztetett meg titeket ennyire?”

Így aztán a rabbik nyugodtan imádkozhattak reggel.

Ebben a hetiszakasban József álmot lát, hogy a fivérei meghajolnak előtte. A testvérei, akik bántják és eladják rabszolgának Egyiptomba. És végül Ő lesz a kiskirály Egyiptomban.

Próbáljuk meg részleteiből összerakni a történetet: József egy elkényeztetett fiú, késői gyermek, az apja különleges szeretettel és melegséggel törődik vele, és ebből a szép otthonból kikerülve egyszer csak ott találja magát rabszolgaként, hogy a legközelebbi rokonai eladták Egyiptomba. A rabszolgaság abban az időben örök szolgaságot jelentett, József mégsem vesztette el a reményt, és a hitet, hogy minden jó lesz. A legjobbat hozta ki magából a gazdája házában, aztán végül börtönben került. Ott sem veszíti el a hitét, és ott is felelősséget érez

a foglyokért, akikkel együtt van, amikor látja a fáraó két miniszterét, hogy elkomorult az arcuk, odafordul hozzájuk, és megkérdezi őket: „Miért szomorú az arcotok ma? Miért ébredtetek ilyen kedvetlenül?” Próbáljuk elképzelni az embert, aki maga is szenved, hogy két idegen emberen meglátja és észreveszi, hogy rosszkedvűek. Azoknak amúgy is minden okuk megvan a rosszkedvre, eddig miniszterek voltak, most meg a dutyiban ülnek. De József nem mondja magának, hogy ez természetes, ha az embernek ilyen helyzetben nincs jó kedve, hanem odafordul hozzájuk, és megkérdezi, mi történt, talán tud segíteni? És éppen ennek köszönhetően kerül végül abba a helyzetbe, hogy nem csak nekik tud segíteni, hanem egész Egyiptomnak, sőt az egész világnak is, amikor Egyiptom második emberévé válik.

Az életünk során sokszor kerülünk olyan helyzetbe, amikor látszólag minden okunk megvan a szomorúságra, vagy a rosszkedvre, ilyenkor gondoljunk arra, amit József tanított nekünk: hogy a rossz hangulatból kivezető út: a hit és az öröm. És eszerint viselkedjünk, amikor látunk valakit, aki szomorú. Ne mondjuk, hogy ez természetes, hogy vannak kevésbé örömteli emberek, hanem közeledjünk hozzá és nézzük meg, hogyan tudnánk segíteni.

Ugyanezt látjuk a Hanuka ünnepén is. Amikor a görögök megszenteltségtelenítették a szentélyt és az összes olajat, mondhatták volna a zsidók: „nincs mit tenni, nincs tiszta olaj, majd gyújtunk tisztátalannal”, és amikor megtalálták a kis kancsó olajat, mondhatták volna: „ez sajnos nem elég nyolc napra, akkor miért is gyűjtanánk meg?” Ők a maguk részéről hittek abban, hogy találnak majd olajat és hittek abban, hogy nekik meg kell tenni mindent, amire képesek, anélkül, hogy elveszítenék a reményt, és az Örökkévaló a maga részéről segített nekik, hogy megtalálják a kis kancsót, és végül nyolca napig égjen az az olaj.

Adja Isten, hogy tovább vigyük a Hanuka fényét az év összes napjára, egészségben, örömben és elégedettségben.

Glitzenstein Chaim Shaul rabbi

HETI SZIDRA Naftali Krausz hászid folklór tükrében

„Történt pedig abban az időben, hogy Jehuda elvált a testvéreitől és csatlakozott egy adulámi emberhez, akinek Chirá volt a neve. Ott meglátta Jehuda egy Suá nevű kánaánita embernek a lányát és elvette feleségül...” (1Mózes, 38, 1-2).

A Tóra nem számol be Jákob fiainak házasságáról, nem tudjuk kik voltak az ősatya menyei. Csupán Jehuda és József házasságáról van híradás – Jehuda itt, József pedig Egyiptomban nősült, miután kiszabadult a börtönből, ahová Potifár felesége juttatta. (Jehuda esetében a „kánaánita” szót kereskedőnek értelmezik, mivel ez a szó, a Bibliában, ebben az értelemben is előfordul).

Jehuda tehát elvált testvéreitől – szó szerint: „lement” tőlük – önállósította magát, megnősült és gyors egymásutánban három fia született: Ér, Onán és Sélá. A család a pásztorok életét éli.

Elsőként Ért, elsőszülött fiát nősíti meg, akihez hozzáadja Támárt, Sém unokáját, aki a Midrás szerint igen szép volt. A házasság szomorú véget ér, az ifjú férj meghalt, az Írás tanúsága szerint azért, mert **„rossz volt az Örökkévaló szemében” (uo. 7).**

Mi volt rossz az „Örökkévaló szemében”? Az Írás nem részletezi. A Midrás a maga módszerével – összehasonlítási alapon – azt hozza fel oknak, hogy Ér nem akart gyereket, mert egyrészt attól tartott, hogy felesége – a terhesség és a szülés következményeként – elveszti szépségét (Jevámot, 34), másrészt nem akarta vállalni a gyerekeveléssel járó veszélyt (Joszef Bchor-Sor).

Itt találkozunk első ízben a sógor-házasság fogalmával, ami később, a Tórában, kötelező parancsként jelenik meg. Jehuda, elsőszülött fia halála után, azt mondja második fiának, Onánnak: **„Menj be bátyád feleségéhez, vedd el őt, mint sógora és támassz utódot bátyádnak” (uo. 8).**

Onán – akinek a neve később egy bizonyos cselekedet révén vált ismertté – csak vonakodva tesz eleget az apai kérésnek-parancsnak. Mindent elkövet annak érdekében, hogy a kapcsolatból ne születhessen gyerek, mivel **„tudta, hogy az utód nem az övé lesz” (uo. 9).** Istennek nem tetszik Onán magatartása és ő is meghal.

A levirátus (sógor-házasság) alapján Támár azt várta, hogy Jehuda hozzáadja őt Sélához, legkisebb fiához. Az apa azonban, aki két fiát már elvesztette, féltette a legkisebbet. **„És mondá Jehuda Támárnak, a menyének: maradj özvegyen apád házában, amíg felnő a fiam, Sélá; mert azt gondolta, ne haljon meg ő is, mint bátyjai” (uo. 11).**

Támár szót fogadott és visszaköltözött a szülői házba.

Közben hosszú idő telt el, ezalatt meghalt Jehuda felesége. Később megvigasztalódott, majd barátjával, Chirával, Timnába ment, ahol juhait nyírták.

Megtudta ezt Támár, s látta azt is, hogy Sélá ugyan felnőtt, de őt nem adták hozzá... S ekkor Támár merész elhatározásra jutott.

Támár már annakidején, mikor Jehuda visszaküldte őt szüleikhez, sem akarta elhagyni Jehuda családját – a Midrás szerint megérezte, hogy egykor tőle származik majd a Dávid-házból jövő Messiás.

HETI SZIDRA Naftali Krausz hászid folklór tükrében

Most, hogy világossá vált számára, hogy Sélá nem teljesíti be a sógor-házasságot, ravasz cselekedetre szánta el magát: levette özvegyi ruháját és fátyolt öltött, ill. az Astarte-kultusz papnőjének ruháját öltötte fel, hogy Jehuda ne ismerje fel. Magyarán, prostituálnak adta ki magát.

A Timnából – a birkanyírasi ünnepségről – hazatérő Jehuda az útkereszteződésnél megpillantotta az elfátyolozott Támárt, akit természetesen nem ismert fel, és félreérthetetlen ajánlatot tett neki. Támár csak erre várt. Megkérdezte, mit fizet a „szolgáltatásért”? Jehuda megígérte, küld a nyájából egy kecskegidát. Támár elfogadta az ajánlatot, de zálogot kért a „vendégétől”, annak biztosítékeként, hogy valóban megkapja majd a kecskegidát. Jehuda ebbe is belemegy, zálogba adja pecsétjét, zsinórját és botját (az akkori Keleten ezek bizonyos személyiségek hatalmi jelvényeinek számítottak).

Három hónappal később Jehuda tudomására hozzák, hogy menyé, Támár, állapotos. Időközben Jehuda elküldte a beígért kecskegidát, de mivel Támár, az „eset” után azon nyomban visszacserélte ruháját és hazament, nem találtak rá. A zálog ennek következtében nála maradt.

Jehuda tűzhalálra ítélte „parázna” menyét. Miközben a vesztőhelyre kísérték, Támár elküldte apósának a zálogot, s azt üzenté: „**Akié ezek a dolgok, attól vagyok állapotos...kérek, ismerd fel, kié ez a pecsét, zsinór és bot**”.

Jehuda felismerte és azt mondta: „**Igaza van velem szemben, mert nem adtam a fiamhoz, Sélához...**” (uo. 25-26).

A kommentátorokat nem hagyja hidegen az a kérdés, miként lehetséges, hogy Jehuda halálra ítélte Támárt erkölcstelen viselkedés miatt. Először is, Támár özvegy volt, nem férjes asszony. Másrészt, milyen hatásköre volt Jehudának arra, hogy menyét halálra – tűzhalálra – ítélje? Mikor, hol és ki nevezte őt ki bírónak?

Rabbi Jehuda Hechaszid, a neves középkori exegéta (a Széfer Hászidim szerzője) szerint nem tűzhalálról volt szó, hanem egy tüzes bélyegről, amit – korabeli szokás szerint – a prostituáltak homlokára égettek, ismertető jelként.

Mások szerint, Támárra, aki Sém lánya (unokája) volt, szigorúbb törvények vonatkoztak, mivel Sém kohanita család feje volt.

Támár végül is ikreket szült, kik a Perc, ill. a Zorách nevet kapták. Belőlük származott Jehuda törzse. Perc ivadékai között volt Boáz, kinek fia Ovéd, unokája Jisáj és dédunokája Dávid volt, a Dávid-ház megalapítója, a messiási fogalom megtestesítője.

Így teremtődött meg, az Isteni Gondviselés jóvoltából, Jehuda félrelépésének következményeként, a zsidó messiási gondolat.

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ח"ב

Raj Tamás gondolatai a temetkezésünk kialakulásáról V. rész

Miután a halott szemét lezárták, a földre helyezik lábbal az ajtó felé, feje alá párnát tesznek, testét letakarják és fejénél egy szál gyertyát (mécsest) gyújtanak. (Szombaton, mivel munkát végezni, még emelni is tilos, kenyeret tesznek az elhunyt fölé, s úgy helyezik a földre.) A halott fölött éjszaka virrasztanak, imát mondanak. Régebben a Hevra tagjai sorsot húztak, ki őrködjék a halott mellett. A prágai és a budapesti zsidó múzeumban láthatunk erre a célra készült sorsológombokat. Az ókorban sirató-asszonyokat fogadtak (vö. **Jeremiás könyve 9:16**). A temetésnek - hagyományos felfogás szerint - talán legfontosabb része a halottmosdatás (héberül tahará, jiddisül tájre). A szertartást ferde deszkán, langyos vízzel a Hevra alkalmazottai végzik, közeli hozzátartozó sohasem.

„Feje színarany, hajfürtjei hullámosak, hollófeketék.

**Szeme, mint a galambé a patakvíz partján, tejből fürdik,
a dúc szélén ülve.**

**Állcsontja fűszerágyás, messze tekintő tornyoké, ajka liliom,
illatos mirhát áraszt.**

**Keze aranyhenger topázba foglalva, belseje
elefántcsontból való, zafírral kirakva.**

**Lába márványoszlop színarany talpakon, alakja, mint a
Libanon-hegység legszebb cédrusai. Ínye édesség,
csupa gyönyörűség. Ő az én barátom, ő a kedvesem, Jeruzsálem leányai!”**

Ki gondolná, hogy az Énekek énekének ezeket a költői szépségű sorait a zsidó liturgia szerint éppen halottmosdatás közben szokás mondani? Márpedig ezt teszik szépítő szándékkal, nehogy a hulla visszatetszést keltsen a közreműködőkben. A szertartás végén víz alá merítik a holttestet, majd héberül így szólnak: tiszta, tiszta, tiszta. Ezután felöltöztetik a halottat az előírásos fehér gyolcsruhába. Férfiakra imaköpenyt (taliszt) is adnak, ám ennek egyik rojtját a koporsó szélén megszakítják, alkalmatlanná teszik: nehogy megsértsék vele azt, aki már amúgy sem tehet eleget vallási kötelezettségének. A halott feje alá kis zacskóban (lehetőleg a Szentföldről származó) homokot tesznek, szemére-szájára cserépdarabot, egyes helyeken (Pakson, Kiskunhalason mindmáig) ujjai közé kis ágacskát (jiddisül gépeleh) is: ez legyen vezetője a túlvilágon. Az egyszerű deszkakoporsót lezárták, de nem szögelik le. Az alsó deszkán réseket hagynak, hogy a föld közvetlenül érje majd a holttestet. (Ősi időben - legalább az alsó deszkát kiemelve - a csupasz földre hantolták el a halottat, ezzel a szokással azonban a hatóság tilalma miatt felhagytak.)

A búcsúztató szertartás előtt a hozzátartozók, barátok a koporsóhoz járulnak, jobb kezüket rátéve bocsánatot kérnek a halottól, ha netán megbántották volna életében. Ilyenkor szokás manapság beszakítani a közvetlen rokonok ruháját, s azt a harminc napos gyász végéig nem varrják be. A gyászbeszéd (héberül heszpéd) önálló műfajt képvisel az ókori héber irodalomban. Dávid gyászdalát is (Sámuel 11. könyve 1:17) ide sorolhatjuk. A talmudi korban külön prédikációs emelvények álltak a temetőben, álló- és ülőhelyekkel körülvéve (Moéd katan 25-27; Baba batra 100b.; Brakhot 17-19). A búcsúztató beszéd hagyományosan három részből áll: Isten dicsőítéséből, a gyászolók vigasztalásából és erkölcsi tanításból. A szónok a hozzátartozók nevében megköszönte a vigasztalók őszinte részvételét (Ketubot 8b.; Szanhedrin 4647). Az elhunytat - úgy vélték - nem szabad különösen dicsérni (Brakhot 62b.). A gyászimába, amelyet ma legtöbb helyen kántor énekel, mindig belefoglalják a halott héber nevét.

Raj Tamás gondolatai a temetkezésünk kialakulásáról V. rész

A búcsúztatás héber szava (levájá) szó szerint elkísérést jelent. Komoly vallási elkötelezettségnek számít ugyanis a halott elkísérése a sírig. A koporsót vállra vetve, a 91. zsoltár éneklése közben viszik. Egyes helyeken (pl. Szarvason) ugyan mindmáig művészi kivitelű halottas kocsit látni, ám ezeket sohasem lovakkal vontatták. A Talmud szerint éppúgy kell vinni a koporsót, mint hajdan, Mózes korában a frigyládát. A héberben ugyanis mindkettőt azonos szóval (faron) jelölik (vö. Szóta 13b.). Ha valaki temetőben jár és történetesen halottat kísérő csoporttal találkozik, legalább három lépésnyit velük kell tartania. Júda bar Iláj talmudi mester (i.sz. 2. sz.) szerint kizárólag esküvőn vagy temetésen való részvétel miatt lehet félbeszakítani a Tóra tanulását (Ketubot 17a.). Goldberger Izidor sátoralja-újhelyi rabbi (1876-1944) szerint temetés idején ott minden üzlet bezárt, s a hívők egyedül a halott körül tevékenykedtek (Ocar Jisraél IV. 14-15). A sírhoz vezető úton a gyászmenet (bizonyos napokat, félünnepeket leszámítva) háromszor is megáll. Rövid időre leteszik a koporsót, majd a zsoltárt újra kezdve folytatják útjukat: egy kissé még magunk között marasztaljuk a halottat.

Az elföldelés már a Biblia korában általános volt. A Pirké di-rabbi Eliezer című antológia (i.sz. 800 körül) azt meséli, hogy az első ember a madaraktól (pontosabban egy hollótól) leste el, miként temesse el fiát, a Káin által meggyilkolt Ábelt (21. fejezet). Akasztott embert, ellenséges katonát is kötelesség volt tisztességesen eltemetni (vö. Mózes V. könyve 21:22; Királyok I. könyve 11:25). Útfélen talált, temetetlen halottal való foglalkozás (héberül mét micvá) a zsidó vallásjog szerint a legnagyobb jótéteménynek számít (Szmahot 4, 29; Megila 3b. stb.), hiszen az elhunyt már végképp nem viszonzhatja a vele való törődést. Talán ebből a gondolatból fakad a Bibliában is felbukkanó „hálás halott” mesemotívuma (vö. bizonyos mértékig Tóbiás könyve).

A temetést az elhunyt iránti tiszteletből még a halál napjára vagy másnapra tűzték ki. Különösen Jeruzsálemben ügyeltek erre a régi szokásra (Avot di-rabbi Nátán 35.). Ez Keleten, meleg éghajlaton teljesen érthető, ám lehetőség szerint hagyományos helyen, így nálunk is mindenütt szigorúan tartják azt. Miközben a koporsót a temetés napján megásott sírba kötéllel leeresztik, a 91. zsoltár záróversét éneklik. Hajdan, mint említettük már, gyakran koporsó nélkül helyezték a sírba a halottat, hogy megalósuljon az Írás szava: „mert porból lettél és visszatérsz a porba” (Mózes I. könyve 3:19). Manapság ezt a bibliai verset idézik akkor, amikor az első földgöngyöket a sírba emelik. A résztvevők lehetőleg maguk földelik el a halottat, vagy legalább 3-3 lapát homokkal „segítenek”. Gyermekek nem szórhat földet szülei sírhantjára. A fejfal felállítását a férfiak külön imádkoznak. Hagományos helyen a nőket egyáltalán nem engedik a sír közelébe.

Hagyományos helyen a sírhant lezárásával nem ér véget a szertartás. Sőt, a közvetlen hozzátartozók számára éppenséggel ekkor kezdődik a 7 napos szigorú gyász. A temető bejáratához közel a földre (köre, zsámolyra) ültetik a gyászolót és cipőfűzőjét szertartásosan kioldják: a gyászhat alatt mezítláb vagy csupán zokniban kell járnia. Az ókorban a hozzátartozók zsákruhát öltöttek, fejükre hamut szórtak (vö. Jósua könyve 7:6; Jeremiás könyve 16:6). A búcsúztató szertartás záróakkordjaként a ravatalozóban, közös imádság után - legalább tíz férfi jelenlétében - a gyászoló kaddis-imát mond. A jelenlevők gyászszorfolat alkotnak (héberül surá), hogy részvételüket ily módon leróják. „A Mindenható vigasztaljon meg téged, Cijon és Jeruzsálem többi gyászolójával együtt” - mondják. Egyes helyeken a Hevra Kadisa emberei már a temetőben egyszerű „lakomát” készítenek a gyászolók számára, akik a temetés napján előírásosan böjtöt tartanak (Moéd katan 27b.). A „felépülési lakoma” többnyire kalácsból és hamuval meghintett tojásból áll.

Folytatjuk...

Ismeretlen zsidók nyomában XII. Kohner Adolf

Szászbereki báró Kohner Adolf, (Pest, 1866. április 26. – Budapest, 1937. január 30.) nagybirtokos, nagyiparos a magyarországi zsidó élet aktív tagja. A Kohner Adolf és Fiai cég vezetője. A Kohner Zsigmond által 1874-ben alapított bankcég, az egyik legjelentékenyebb magyar magánbankház igazgatója, a hazai tőkésréteg egyik vezető egyénisége. Az Országos Képzőművészeti Társulat elnöke, az 1902-ben megnyílt szolnoki művésztelep egyik alapítója.

Kohner Károly földbirtokos, nagykereskedő és Stein Ida fiaként született. Középiskolai tanulmányait a Budapesti Evangélikus Főgimnáziumban végezte, majd a Berliini Egyetemen doktori címet szerzett kémiaiából. Az ország legtanultabb nagybirtokosai és nagyiparosai közé tartozott. Sokoldalú tevékenységet fejtett ki a gyár-
iparban és az agráriumban, valamint a magyarországi zsidó élet sok hasznos mozgalma is az ő nevéhez fűződött. Mint az Izraelita Országos Iroda elnöke, a kongresszusi alapon álló magyar zsidóság vezetője. Elnöke az Országos Magyar Izraelita Közalapnak és tagja a Ferenc József Rabbiszeminárium vezetőbizottságának.

Mint műértő, műgyűjtő és a művészetek mecénása szerzett nevének általános elismerést. Vezető szerepe volt az Országos Képzőművészeti Társulatban, az 1902-ben megnyílt Szolnoki Művésztelepnek pedig egyik alapítója. Jelentékeny műgyűjteményének súlypontját a francia impresszionista és posztimpresszionista festők művei alkották, kezdve azok korábbi előfutáraival:

– Magnascotól a Szerzetesek, Goyától. Az akasztott ember, Constable néhány tájképe; Géricault, Delacroix, Daumier képei, azután barbizonifestők: Corot, Millet, Chintreuil; Courbet, Manet, Berthe-Morisot, Monet, Renoir, Cezanne, Alfred Sisley, Gauguin, Puvis-de-Chavannes, majd az újabbak.

Maurice Denis, Bonnard, Puys. Ezekon kívül magyar festők alkotásait is gyűjtötte, a régebbiek közül egész gyűjteménye volt Mészöly Géza tájképeiből, de szerepelt gyűjteményében Munkácsy Mihály három képe, Paál László tájképei, valamint Szinyei Merse Pál Pacsirtája, melyet később a Szépművészeti Múzeumnak ajándékozott, továbbá nagybányai és szolnoki festők művei.

Gyűjtői tevékenységének anyagi lehetőségeit szerteágazó ipari, kereskedelmi és banki érdekeltségei alapozták meg. Kohner a század első évtizedeiben az egyik legvagyonosabb zsidó nagypolgárnak számított. Anyagi gyarapodása a toll- és gyapjúkereskedelemtől indult, később jelentős földbirtokok, élelmiszer- és vegyipari vállalkozások, valamint bankház működtetése is hozzájárult gazdagodásához. A Kohner Adolf és Fiai cégnek óriási kiterjedésű és mintaszerűen vezetett birtokai voltak Szászbereken, ahol elsősorban állattenyésztéssel és konzervgyártással foglalkoztak.

Kohner Adolf a zsidó nagypolgárság több kiemelkedő alakjához hasonlóan számos társadalmi és politikai elismerésben is részesült, I. Ferenc József 1912-ben bárói ranggal jutalmazta, és az udvari főtanácsosi címet is kiérdemelte.

A harmincas évek elején egy balsikerű valutaspekuláció a cég és a gyűjtemény sorsát is megpecsételte. 1933-ban a tönkrement vállalat és a felhalmozódott adósságok arra kényszerítették Kohnert, hogy gyűjteménye nagy részét aukcióra bocsássa. Az árverésre 1934 februárjában került sor az Ernst Múzeumban. Emellett kénytelen volt eladni Damjanich utcai palotáját is. Csupán három évvel élte túl gyűjteménye felbomlását.

A Múlt és Jövő 1937-es rövid nekrológja szerint, „midőn az anyagi körülmények visszavonulásra kényszerítették, méltóságteljesen viselte sorsát, elmerült könyveibe, melyeknek világában mindig otthonra talált”.

1937. január 30-án hunyt el, február 2-án helyezték örök nyugalomra a Salgótarjáni utcai zsidó temetőben.

Forrás: (wikipedia)

Scheiber Sándor: „TANÍTÓ MESTEREK A HAGYOMÁNY LÁNCOLATÁVAL”

EMLÉKBESZÉD LÖW IMMANUEL FELETT Szegeden, 1969.június29-én.

Még áll az öregtemplom, ahol a húszéves Löw Immánuel rabbijelölt 1874 sátoros ünnepén elmondotta első beszédét. Grandezzával fordult a gyülekezet jelenlevő rabbija felé: "Te, édes atyám, bevezetéd a magyar szót a zsinagógába." Egy évre rá - sátoros ünnepen - ugyanazon a helyen tett fogadalmat atyája koporsója előtt: "Nem dicsérlek, nem magasztallak; de megfogadom, hogy ha a Mindenható erőt ad és képességet, irodalmi emlékből fogom elmondani, miért lelkesültél, mit tettél, miért küzdöttél. "

Aki ezeket mondotta, s később maradéktalanul be is váltotta, már kiforrott tudós volt. Még ez évben az ő jegyzetei alapján jelennek meg a berlini Hochschule volt tanárának, Geiger Abrahámnak hátrahagyott iratai. A zsidó tudomány megalapítója, a világtól elzárkózó, nyolcvanéves - akkor aggastyánnak számító - Zunz kivételt tesz vele, és fogadja. Alexander Kohut szinte alázatosan kéri segítségét Áruch-kiadásánál, levelében a nagyapa nagy fiáról jövendőlvé.

Kézenfekvő volt, hogy diplomával a kezében atyája örökébe lép. A zsidó tudománynak még nem volt sehol egyetemi tanszéke. Zsidó tudós vagy rabbiképzőbe, vagy rabbiállásba került. Löw Immánuel kétségkívül kaphatott volna tanárságot az 1877-ben megnyílt pesti Rabbiképzőn, hiszen édesapjának felkínálták az igazgatóságot, és vele dolgoztatták ki az intézet tervezetét.

Szülőhelyének hagyományai azonban jobban vonzzák. Ez idő tájt más hitközségekben is működtek világhírű tudósok: Güdemann Bécsben, Simonsen Koppenhágában, Zadok Kahn és Israel Levi Párizsban, Kohn Sámuel Budapesten. Amilyen egyetemes jelentőségű egy sem volt, mint ő. Blau "a földkerekség legtudósabb rabbi"-jának mondotta.

Amikor meg külföldi tanszékekre csábítják - mint a boroszlói Szemináriumba vagy a Héber Egyetemre -, már nem tudja elhagyni mintaszerűen meg szervezett hitközségét. Rabbisága hatvanadik évfordulóján megvallja: "És idegenbe hívó szóval szemben e szószékhez kötötte korán kelt bizalmatokért a szív hálája; ... itt marasztalta a szülőföld szeretete és anyanyelvünk varázsa; a néplélek nyelvtermő, áldott anyaméhe; itt tartották a vállalt tudós munkásság feladatai. És idefűzte a gyermeki kegyelet, a megdicsőült apának neve ... "

Pedig a rabbiskodás, ahogyan azt Ó képzelte el, napjának nagyrésztét: lefoglalta. Pásztorizáció és prédikálás, az istentisztelet szervezése és iskolaigazgatás. Járvja a rabbisági kerületet. Maga készíti a temetői sírverseket. Hittankönyveket ír és fordít; imádságoskönyvet és német olvasókönyvet szerkeszt. Még irodalmi munkásságában is előbbvalónak tartja gyülekezete igényeit. Megírja a hitközség, a Chevra és az iskola történetét s ezzel megalkotja - úgy mellékesen - egyik legjobb történeti monográfiánkat.

Picasso szerint nem lehet az életet egy stílusban végig festeni. Ezt ki lehet egészíteni azzal, amit Jókai mond Kisfaludy Károlyról: Amikor festett, megpihent az írástól; amikor írt, megpihent a festéstől. Mindig pihent.

Olyan színes egyéniség, mint amilyen Löw volt, nem férhetett bele a száraz filológiába.

Scheiber Sándor: „TANÍTÓ MESTEREK A HAGYOMÁNY LÁNCOLATÁVAL”

Költő volt, aki beszédeiben fejezte ki érzelmeit és gondolatait. Himnusz és óda, dithyrambus és rap-szóda, elégia és bölcselőének, szatíra és idill - mind megtalálhatók nála. Önálló kötetekbe foglalt prédikációi 2140 lapot tesznek ki, alig kevesebbet, mint tudományos életműve. Megérte-e az időt, fáradságot és áldozatot? Azt hiszem, nélkülük nem ismernők Löw zsidóságszemléletét.

Jacob Mann - a középkori zsidóság egyik legnagyobb történésze - rosszállólag mesélte valakinek, hogy a bibliográfus Alexander Marx regényeket is olvas. Schechter szépirodaimat kér leveleiben barátaitól. Mindkettő stílusán azért érezhető, hogy nem eredménytelenül. Áll ez Löwre is.

Művész volt, akinek - mint Bernáth Aurél mondta Fluchter Lajosról- mások képezték kezeit. Megálmodta és megtervezte zsinagógáját; színeit, szövegeit és szimbolikáját; előrajzolta ablakait. Összegyűjtötte és megállapította zenei rendjét; istentisztelete kialakításával a „numinózushoz” közelítette hallgatóságát. Az ő hagyományait őrző Jom kippuri istentiszteleten úgy éreztem, ilyen lehetett az „áवादó” a jeruzsálemi Szentélyben, amelynek emlékét a Ben Szíra könyve máig őrzi.

Elsősorban és hajlama szerint természetesen tudós volt. "A jelenben kell működnöd, s a múltat, a múltnak szellemi hagyatékát kutatnod.... Élni a múltban és megfigyelni a jelent, megfigyelni a múltat és élni a jelenben" - jelezte már beköszöntő beszédében.

Egy méltatója azt írta 80. születésnapján: "Der grösste Sprachforscher unserer Tage."

Hallatlan nyelvi tudását és erudícióját előbb recenziókban és mások műveinek glosszáiban szórta el: Krausz Sámuelnek a zsidó irodalom görög-latin kölcsön szavait összegyűjtő szótárában és talmudi régiségtanában; Gesenius Biblia-szótárában; Dalman héber-arám szótárában; Brockelmann, Payne Smith és Duval szír szótáraiban. Számos nyelvészeti jegyzete és lexikális adaléka után, végre saját elgondolásának megvalósításába fog.

Fleischer, a lipcsei egyetem orientalistája - Levy talmudi szótárának kiegészítője - adta Löwnek azt a feladatot, hogy tisztázza a zsidó irodalom reáliákra vonatkozó szókincsét.

Az ókori zsidóság az akkori világ számos népével került kapcsolatba. Perzsia, Szíria, Mezopotámia, Arábia, Egyiptom, a görög városok és más európai népek botanikai szó anyagának ismerete nélkül a Biblia és Talmud flórája nem fejthető meg.

Az uppsalai Olaf Celsius kétkötetes Hierobotaniconja 1745/47-ben birkózik vele először. Magyarországon Haynald kalocsai érsek egy részletkérdésével foglalkozik, a szentírási mézgákkal és gyan-tákkal. Az idős főpap áldozatos barátsággal támogatta a fiatal zsidó kartársat, aki majd ennek szenteli életét, kereken hetven esztendőt.

Doktori disszertációja - az Aramäische Pflanzennamen -, amely tanára szerint a legtudósabb doktori értekezés volt, 1200 arameus növénynevet vizsgál. Ezt azonban csak filológiai alapvetésnek szánja, amelyet követ a négykötetes Flora der Juden. A fehérterror vizsgálati fogsága és háziőrizete - a hivatali teendőiből kikapcsoló tizenhárom hónap - tette lehetővé, hogy jegyzetei megfogalmazásába kezdjen.

Folytatjuk...

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

RECEPT-TÁR

Hanukai fánk

Igazi klasszikus hanuka ünnepén a fánk és a latkesz, de készülhet bármi, ami olajban sül. Mondhatjuk azt is, hogy fánk nélkül nincs hanuka. Ez egy nagyon régi receptem, soha nem változtatok rajta, mert mindig tökéletes. Néha annyiban más az elkészítés, hogy nem nyomom be a közepét a fánkknak, hanem hagyom szép gömbölyűre kelni, és utólag egy nagy töltőfecskendővel nyomom bele a lekvárt.

Hozzávalók:

50 dkg liszt

2 dl langyos tej

5 dkg élesztő

5 dkg porcukor

1 kk só

5 dkg olvasztott, de nem forró vaj

3 db tojássárgája

1 tojás

0,5 dl rum

1 narancs reszelt héja

Elkészítés:

Minden hozzávaló legyen langyos. Én a lisztet is megmikrózom egy kicsit, a tojásokat pedig pár órával a dagasztás előtt kivesszem a hűtőből. Minden hozzávalót a dagasztógépbe teszek, és nagyon alapos kidagasztom, tíz perc a minimum. Dagasztógép hiányában mindezt kézzel kell megtennünk, de az időt akkor se spórolhatjuk meg. A tésztát langyos helyen duplájára keleszttem, majd ujjnyi vastagra nyújtom.

Fánkokat szaggatok belőle, a közepébe mélyedést nyomva, ide kerül majd a lekvár. Letakarom egy konyharuhával, és hagyom még fél órát kelni.

A fánk akkor lesz szalagos, ha nagyon megkel, és olyan sok benne a levegő, hogy egyszerűen nem tud a feléig belesüllyedni az olajba. Ez az igazi titok, nem az, hogy a második oldalának a sütésekor lefedjük. Persze az se árthat.

Egy nagy, mély serpenyőben olajat forrosítok, és egyszer 2-3-4 darabot kezdek sütni. Sok hely kell a fánkknak! Mikor az egyik fele szép piros lett (ez 0,5-1 perc), akkor megfordítom, és le is fedem. Érdeemes üveg fedőt használni, nehogy elégessük a fánkot.

MI KERÜLJÖN A HANUKAI FÁNK KÖZEPÉBE?

Nálunk csakis baracklekvár, pedig szeretjük az eper és málnalekvárt is, de valahogy a hanukai fánk barackkal az igazi.

Forrás: (Fűszeres Eszter)

GYERMEKEK MESÉLIK: SOÁ TŰLÉLŐK VALLOMÁSAI

Inge (Inge 1935-ben született Németországban, Kippenheimben) I. rész

1938-ban alig voltam hároméves. November 9-én reggel valami szörnyűség történt. Dörömbölésre, ordítózásra ébredtünk. Sosem fogom elfelejteni! SS katonák özönlöttek a szobába. Ráüvöltöttek apámra, hogy öltözzön fel, majd elhurcolták magukkal. A nagyapámat és a többi férfit a zsinagógában fogták el. Fiatalemberek kövekkel dobálták a házunkat, minden ablakunk betört. Az egyik téglát majdnem eltalálta a fejemet. Ha anyám nem húz arrébb, biztos agyonütött volna. A hátsó udvarba menekültünk. Pár nappal később egy rendőr szennyes ruhával, ingekkel telt fonott kosárral állított be. "Elhoztam az emberek ruháit" - mondta. Anyám attól félt, hogy megölték őket. Stuttgartba sietett, a szomszédos város katonai parancsnokságára. Bemutatta a Trinidadba szóló jegyemet. Ezzel igazolta, hogy engedéllyel távozhatunk Németországból. Kiderült, hogy apámat is, nagyapámat is ők tartják fogva. Nem tudom, miket mondott anyám, de végül sikerült őket elhozni.

Tudtuk, hogy nincs más választásunk, el kell mennünk Németországból. Kétségbeesett leveleket küldtünk amerikai rokonainknak, de senki nem segített. Azt írták, ne akarjuk növelni a többmillió munkanélküli számát. Így aztán sokakhoz hasonlóan mi is Németországban ragadtunk. Apám, lévén hadirokkant veterán, biztonságban érezte magát. Jó német volt, még vaskereszttel is kitüntették. Nem érezte a veszélyt annak ellenére, hogy már megismerkedett a "dachauai módszerekkel", a kínzásokkal. Hat hetet töltött ott. Dachauban nagyapám is volt, csak néhány héttel élte túl szabadulását.

Aztán különböző rendeleteket hoztak. Például zsidó gyerekek nem szabadott szánkózni. Egyre több dologról kellett lemondanunk. Minden héten valami másról. 1940-ben kellett elkezdenem az iskolát, de nem járhattam oda, ahová a többiek. A stuttgarti községi iskolába kellett beiratkoznom, a környéken egyedül oda járhattak zsidók. Mindössze két tanterem volt. Az egyikbe elsőtől negyedikig, a másikba ötödiktől nyolcadikig járhattak. Hát jó bő volt a tananyag. 1940 végén kezdték el az embereket kelet felé szállítani, Lodiba és Rigába. Majdnem az összes iskolatársamat Rigába szállították. Az iskola be is zárt hat hónap múlva. 1941 végén vitték el a nagyanyámat. Akkor apám kérvényt írt a hatóságokhoz, arra hivatkozva, hogy hadirokkant veterán. Gondolom, addigra megkapta már a sorszámát, amellyel Minszkbe vagy Lodiba szállították az embereket. Nagyon hosszú levelet írt, és mellékelte a sérüléséről készült röntgenfelvételeket is. Ez használt 1942-ig. Utána viszont az első transzporttal vittek bennünket Theresienstadtba. Az én számom 13-1-108 volt. A 13-as jelentette a körzetet, azaz Württemberg. Az 1-es azt jelentette, hogy első szállítmány. 108-as volt a személyi számom. Írásos utasítást kaptunk: varrógépet és más használati tárgyakat vihetünk magunkkal, mert áttelepítettek bennünket.

Nem szerepelt a papíron, hogy hová megyünk. Mindent összecsomagoltunk, amit csak tudtunk. A csomag nagy része soha nem érkezett meg. Gondolom, fel sem tették a vonatokra. Arra emlékszem, hogy volt egy kis fából készült kitzűző a kabátomon. Egy SS nő elkérte tőlem: "Add ide, ahová te mész, ott nem lesz rá szükséged." Akkor nagyon megijedtem, hogy a babámat is elveszik. Ez volt a legkedvesebb játékomban. Kétéves koromban kaptam a nagyanyámtól. Különösen a szívemhez nőtt ... Még ma is megvan... A németek még a ruhám alá is benéztek, nem rejtettem-e el valamit. Én voltam a legfiatalabb az ezerháromszáz fős transzportban.

GYERMEKEK MESÉLIK: SOÁ TŰLÉLŐK VALLOMÁSAI

A megérkezésünk félelmetes volt. Kiszállítottak a vagonokból, aztán ránk parancsoltak, hogy meneljük. Korbáccsal hajtottak bennünket, túlnyomó többségben idős embereket és hadirokkantakat. Sokan lefeküdtek az út szélére, mert nem tudtak tovább menni. Hosszú volt az út. Arra emlékszem, hogy segítettem egy lánynak valami nehéz csomagot cipelni. Egyik kezemben a babámat tartottam, a másik kezemmel pedig a csomagot vonszoltam magam után. Szüleim testükkel próbáltak megvédeni a sűrűn suhogó korbácsütésektől. Félelmetes érzés volt. Végül nagy nehezen megérkeztünk. Egy katonai barakkban szállásoltak el, ami hasonlított egy várbörtönhöz. Később megtudtuk, hogy a theresienstadti laktanyában vagyunk. Teljes volt a zűrzavar. A csaknem ablaktalan hodályban ágy nem volt, csak csupasz kőpadló. Körülöttünk a sötétben több ezer ember mocorgott, helyezkedett. Képtelenek voltunk megérteni, mi történik. Volt velünk néhány takaró, azokat tettük a földre, és megpróbáltunk valahogy betakarózni. A körülöttünk haldokló emberek szörnyű szagot árasztottak. Az idős emberek nehezen tudták elviselni a körülményeket. Már az első napokban sokan meghaltak. Szinte azonnal vérhast kaptak, elhagyták magukat, feladták ...

Amikor megérkeztünk, egy cseh asszony azt tudakolta, hány gyerek van a csoportunkban. Mondták neki, hogy én vagyok az egyetlen. Odajött hozzánk, és megkérdezte szüleimet, tudnak-e valamit a földre rakni, amin alhatok. "Nincs semmink" - válaszolták. "Majd én adok a matracunkból egy darabot. Tudják, nekem is van egy fiam." A kislány akkor töltötte be a harmadik évét. Csodálatos asszony volt. A félje a konyhán dolgozott, ahonnan mindig lehetett ételt szerezni. Mindent megosztott a többiekkel. Nekem is elhozta a matrac egy darabját, ahogy ígérte. Később azt ajánlotta, költözzünk át az épület másik felén lévő gyerekszobába, mert ott ablakok is vannak. A mi helyünk sötét volt, és levegőtlen, akár egy földalatti börtön. Szüleim unszolására átköltöztem a gyerekek közé. Majdnem mindenki csehül beszélt, nem értettem egy mukkot sem. Én csak németül tudtam. Minden reggel az udvaron sorakoztunk. Csehül kellett számolnunk: **Jeden, dve, tri, ctyri.** " Akkor tanultam meg egy kicsit csehül. Aztán kitört a skarlátjárvány. Azonnal elkaptam egy másik kislánytól. Ágyunk nem volt, én még mindig azon a kis matracdarabon aludtam. Rövidesen nagyon magasra szökött a lázam. Nem tudom, mi ütött belém, de egyszer csak felugrottam, és kirohantam a teremből. Meg akartam keresni a szüleimet. Nagyon veszélyes volt elhagyni a termet, de semmi nem érdekelt, csak megtaláljam őket. Fogalmam sincs, hogyan sikerült, de valahogy a testeken átbukdácsolva rájuk találtam. Mondtam nekik, hogy soha többet nem megyek vissza, még akkor sem, ha az jobb hely.

Aztán elvittek a kórházba. Emlékszem, ahogyan betoltak a gyerekosztályra az "ágyas kocsi", ahogy mi neveztük. Kétkerekű talicskával szállították a halott gyerekeket ki, a betegeket be. Talán hatvan-hetven gyerek lehetett ott. Kettesével feküdtünk az ágyakban, lábtól-fejtől. Az a néhány orvos, aki ott volt, csak a fejünket simogatta meg párszor. Kezeleni nem tudtak, gyógyszerük egyáltalán nem volt. Talán négy hónapot töltöttem a kórházban, ugyanabban a hálóingben, mosdás nélkül. Siralmas állapotba kerültem. A hangomat elvesztettem, és a hajam úgy tele volt tetűvel, hogy le kellett vágni. Augusztus végén kerültem be a kórházba, és decemberben jöttem ki onnan.

A kórházi szobánkban lévő egyetlen kis ablak nagyon magasra volt. Néha felmászunk oda, hátha meglátjuk a szüleinket. Nagyon ritkán sikerült is velük beszélünk. Két-három gyerek fért az ablakhoz egy időben. A szülőket nem engedték be, mert fertőző betegek voltunk. Időközben anyám dolgozni kezdett a kórházban. Ő mosta a tifuszos betegek ruháit, és takarított is. Később áthelyezték a gerontológiai részlegre ápolónőnek.

Folytatjuk ...

EMBERBARÁT HETILAP NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

ב"ה

NAGYFUVAROS UTCAI TEMPLOMKÖRZET IMAREND DECEMBER 1 – 31. KÖZÖTT

1.	csütörtök		7,00	16,00	7.	K	
2.	péntek	₪15,36	7,00	16,00	8.		
3.	szombat	Vájécé vége: 16,46	8,00	16,00	9.		
4.	vasárnap		8,00	16,00	10.	I	
5.	hétfő		7,00	16,00	11.		
6.	kedd		7,00	16,00	12.		
7.	szerda		7,00	16,00	13.		
8.	csütörtök		7,00	16,00	14.	S	
9.	péntek	₪15,34	7,00	16,00	15.		
10.	szombat	Vájislách vége: 16,45	8,00	16,00	16.	Z	
11.	vasárnap		8,00	16,00	17.		
12.	hétfő		7,00	16,00	18.		
13.	kedd		7,00	16,00	19.		
14.	szerda		7,00	16,00	20.		
15.	csütörtök		7,00	16,00	21.	L	
16.	péntek	₪15,35	7,00	16,00	22.		
17.	szombat	Vájésev Újhold hirdetés vége: 16,46	8,00	16,00	23.	É	
18.	vasárnap	Erev Hanuka	8,00	16,00	24.		
19.	hétfő	Hanuka 1	7,00	16,00	25.		
20.	kedd	Hanuka 2	7,00	16,00	26.	V	
21.	szerda	Hanuka 3	7,00	16,00	27.		
22.	csütörtök	Hanuka 4	7,00	16,00	28.		
23.	péntek	Hanuka 5	₪15,37	7,00	15,30	29.	
24.	szombat	Mikéc Hanuka 6 / Újhold 1 vége: 16,50	8,00	16,00	30.	—	
25.	vasárnap	Hanuka 7 / Újhold 2	8,00	16,00	1.	T	
26.	hétfő	Hanuka 8	8,00	16,00	2.	É	
27.	kedd		7,00	16,00	3.		
28.	szerda		7,00	16,00	4.	V	
29.	csütörtök		7,00	16,00	5.	É	
30.	péntek	₪15,43	7,00	16,00	6.		
31.	szombat	Vájigás vége: 16,55	8,00	16,00	7.	T	

HANUKA ÜNNEPE + (TRENDELLI SZABÁLYOK)

A hanuka (héberül חַנּוּכָה pontosan חנוכה is, felszentelés), a fények ünnepe, a zsidóság legismertebb ünnepe. A Makkabeusoknak a szíriai görögök feletti győzelmére (i.e. 165), a jeruzsálemi szentély megtisztítására és újraavatására, valamint a nyolc napon át égő olaj csodájára emlékeznek. Azon zsidó ünnepek közé tartozik, melyek nem a Tórán alapulnak (ilyen pl. purim is) abban egyedei, hogy egy hadi eseményt örökít meg a nép emlékezetében.

Az i. e. 2. század közepén a Júdeát kormányzó görög uralkodó, IV. Antiokhosz az eddig vallási önállóságot élvező Júdeában korlátozó intézkedéseket vezetett be, hogy elősegítse a hellenizmus térhódítását. Elhelyezte Zeusz szobrát a szentélyben, megszenteltelenítve azt, és arra kötelezte a zsidókat, hogy a Tóra szigorú tilalmát megszegve boruljanak le a városokban körülhordozott bálványok előtt. Ennek hatására egy Modiin nevű kisvárosban a Hasmonaeus családból származó Mátitjáhu felkelést robbantott ki, majd fia, Júda Mákábi vezetésével egy maroknyi zsidó csapat győzelmet aratott a túlerőben lévő szír-görögök felett, megtisztították a szentélyt és újból felavatták azt. Ennek emlékére nevezték el az ünnepet *hanukának*, ami héberül „felszentelést” jelent.

A *hanuka* a judaizmusban az egyistenhívő zsidó vallás diadalát ünnepli a hellenizmus szinkretizáló, minden vallást összemosni igyekvő törekvései felett.

Hág háórim: a fények ünnepe. Miután a Makkabeusok megtisztították a szentélyt, csupán egy napra elegendő kóser olajat találtak, amellyel meggyújthatták a szent gyertyatartót, a menórát. Új olaj előállítására nyolc napra volt szükség, de ekkor a hagyomány szerint csoda történt: az egy napra elegendő olaj nyolc napon át égett. Ennek emlékére a hanuka első napjától kezdve minden este eggyel több gyertyát gyújtanak meg a zsidó családok, és olyan helyre teszik őket, ahol hirdethetik az isteni csodát. A gyertyatartót, amelybe a gyertyákat helyezik, *hanukijának* hívják.

Ez az ünnep a téli estéken különösen meghitt és sok vidámsággal teli. A gyerekek *trenderlivel* (hanukai pörgettyű) játszanak, olajban sült finomságokat kapnak és hanukai dalokat énekelnek, a nők pedig Hannára és hét fiára emlékeznek, akik inkább a mártírhálált választották, mintsem hogy megszegjék Isten törvényét és leboruljanak az idegen istenek előtt.

A középkortól kezdve ezen az ünnepen ajándékot is kapnak a zsidó gyerekek. Korunkban előfordul, hogy a hanuka minden napján ajándékkal kedveskednek a gyermekeknek, ezzel is erősebbé téve a vallási hovatartozás érzését.

A hanukiának, azaz a hanukai gyertyatartónak (amely nem tévesztendő össze a menórával) kilenc ága van, nyolc normál gyertyatartó és – középen – egy „szolga” (*sámás* vagy *sámesz*). A „szolga” segítségével kell meggyújtani a nyolc gyertyát vagy mécseset. Első nap egyet, másodikon kettőt és így tovább. Az ünnep végén minden láng ég (nyolc plusz a szolga), így szimbolizálva, hogy az olaj kitarthat nyolc napig. (Mivel a zsidó naptár szerinti napok napnyugtával kezdődnek, tehát az első gyertyát az ünnepi dátum előtti este kell meggyújtani.)

A hanuka fontos kelléke egy speciális négyoldalú pörgettyű, a *trenderli*. A *jiddis* eredetű szó héberül *szevivón*, de *dreidel*, *dradel*, *kreisel*, *trompo* néven is ismerik egyes országokban.

A *trenderlivel* gyerekek játszhatnak hanuka alatt csoportban. A pörgettyű négy oldalán egy-egy betű olvasható, és ezek a betűk határozzák meg a játékosok által teendő továbbiakat:

HANUKA ÜNNEPE + (TRENDELLI SZABÁLYOK)

betű		jiddisül	érték	jelentés
נ	nún	<i>nischt</i>	semmi	a következő játékos jön
ג	gimel	<i>gantz</i>	minden	a játékos mindent visz (a bankot), mindenki újat tesz be
ה	hé	<i>halb</i>	fél	a játékos a betétek felét viszi (páratlannál a kevesebbet)
ש	sin	<i>shtel</i>	betét	a játékos egyet (vagy kettőt) befizet a banknak

A játék addig zajlik, ameddig az egyik játékos mindent el nem visz.

Izraelben a ש helyett פ (pé) szerepel a negyedik oldalon, amely a *pó itt* szót jelöli a *sám ott* helyett. Ennek magyarázata az, hogy a négy betű egy-egy mondatot is alkot:

- a diaszpórában: נס גדול היה שם (nész gádól hájá sám), vagyis *nagy csoda történt ott'*,
- Izraelben: נס גדול היה פה (nész gádól hájá pó) *nagy csoda történt itt'*.

Az áldások, amiket gyertya gyújtáskor mondunk

A fények meggyújtása előtti áldások

ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר [של] חנוכה
Báruh átá Ádonáj elohénu meleh háolám, áser kidsánu bemicvotáv vecivánu, lehádlik nér sel hánuka.

ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה
Báruh átá Ádonáj elohénu meleh háolám, seászá niszim láávtoténu bájmámim háhém, bázmán háze.

A következő áldást csak az első estén mondjuk (vagy amelyik napon először gyújtunk Hanuka-gyertyát).

ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה
Báruh átá Ádonáj elohénu meleh háolám sehehjánu vekimánu vehigiánu lázmán háze.

Krav Maga kurzus a kecskeméti zsidó hitközség imatermében

A tanfolyam célja az önvédelem, vagyis az, hogy ne váljunk áldozattá.

60 fő érkezett az első alkalomra az ország különböző részeiről, Nyíregyházától, Budapesten és Kaposváron át, egészen a helyi, kecskeméti érdeklődők a zsidó hitközség imatermébe. Itt Kiss Zsolt vezetésével tanulhattak a Krav Maga alapjairól, írja a hiros.hu.

Kiss Zsolt 1995-től dolgozik abiztonsági szakmában. Előtte is próbált már különböző küzdősportokat, de egyik sem volt az, ami annyit tudott volna nyújtani a számára, mint a Krav Maga.

2016-2017 környékén felmentését kérte a mesterétől, ahol 2003 óta tanult, és önálló csoportot alapított az Izraelben és más területeken megszerzett tudásra építve.

Kiss Zsolt szerint a Krav Maga nem sport, hanem egy összetett gyakorlati alapokon nyugvó önvédelmi rendszer.

A legfontosabb az elkerülés, hogy könnyen és gyorsan felismerjük azokat a helyzeteket, amiket el kell kerülnünk. Mindehhez egy olyan fizikai és mentális felkészültségre is szükség van, amivel jó eséllyel ki tud szabadulni az egyén egy szorult helyzetből. A lényeg tehát, ne váljunk áldozattá!

Forrás: (akibic)

Az EP európai békekezdeményezésre szólít fel az izraeli-palesztin konfliktus megoldása végett

Az Európai Parlament szerdán elfogadott állásfoglalásában az elhúzódó izraeli-palesztin konfliktus és a palesztin területek megszállásának megszüntetésére szólított fel "valódi béketárgyalások újratekintése által".

Az állásfoglalást megszavazó képviselők megerősítették, hogy továbbra is az 1967-es határokon alapuló kétállami megoldást támogatják, és arra kérik a nemzetközi közösséget, hogy támogassa Izraelt és Palesztinát a tárgyalásokban, amelyek a végleges státuszról szóló megállapodáshoz és egymás kölcsönös elismeréshez vezetnének.

A képviselők emlékeztettek: az izraeli telepek a nemzetközi jog szerint illegálisak, és azonnali hatállyal meg kell szűnniük. Hangsúlyozzák, hogy az új telepek létesítéséről szóló közelmúltbeli döntések tovább ássák alá a kétállami megoldás lehetőségét. Elítélték ugyanakkor az Izrael elleni folyamatos terrorizmust, és teljes mértékben elismerik az ország jogos biztonsági aggályait.

Az állásfoglalás felszólít a régóta esedékes palesztin elnökválasztások megtartására, és sürgeti Izraelt, hogy engedélyezze a voksolás megszervezését Kelet-Jeruzsálemben.

Az EP az oktatás fontosságát is hangsúlyozza a kétállami megoldás megteremtésében. "Az Európai Unió által támogatott tankönyveknek és tananyagoknak meg kell felelniük az UNESCO béke- és toleranciaszabványainak, és az uniós finanszírozást fel kell függeszteni, ha egyértelmű és megalapozott bizonyíték van a szabálytalanságokra" – olvasható a szerdán elfogadott állásfoglalásban.

Forrás: (israelinfo)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

ÜGY, AZON A MÓDON	A POÉN 1. RÉSZÉ	EGY NYELET ITAL	LÉCDARABI	INDUL A PRÓBA!	... ÁRON: NAGYON OLCSON	NEM TUD TOVÁBBMENNI	CSELEKVESRE BIZTAT							
AMPER, RÖVIDEN BELÜL KIOLD!			REDÓNY SZEMÉLYES NEVMÁS						SZOMJÓLTÓ A LENTI POLCON	FRAPPÁNS (MEGJEGYZÉS)	MÁJSZELETI	RÖNTGEN, RÖVIDEN	ÉNEKES DRÁMAI MŰ	A POÉN 2. RÉSZÉ
IZOMBAN REJLIK				KLUBIGAZOLVÁNYA VAN CSEL										
A VÉGÉN ELRONT!			AZ ELHÍZAS JELE FÉM RÖVID NEVE											
KOLOMÁLIS														
NINCS NÉLKÜLE IGEI	KÖZÉPEN ELÜTI ERDEI KOTOREK				RÓMAI 500-AS KERÜLŐ UT		ÁZSAI NÉP LABDAJÁTEK							
IZGALOM, FÉLSZ						RETI NÖVÉNY SZÁJÁT KINYITÓ							VÁDPONT ELEMELI VOLT, RÖVIDEN	
ÁLLANDÓ MEDRŰ, MÉLYEBB ÁLLÓVÍZ			BENTRÖL NYOMUL EME								HARANGOT KONDIT KÖNYVTARTÓ			
FÖLDMŰVELŐ ESZKÖZ				KONYHAI EDÉNY KÖVÉREDŐ			INGOVÁNY TÁVOLI ELŐD						REGÉC HATÁRAI SZOMBATHELYI	
ÉJFÉL ELŐTT			A KEDDET ELŐZI SZAMÁRORDÍTÁS					ZSOKE ZUGVA SÚVIT A SZEL						
SÜLYT CIPELNI TUDO						VÁLLKENDŐ TÖMBEN VAN!								AZ OXIGÉN VEGYJELE VERMELES
FUTAMOT MEGNYERŐ						GÖRÖG BETŰ RIKOLTOZIK				TRÜKK A KEZDETEKTŐL				
RITKA FÉRFINEV					TENISZÜTES LÁTÓHATÁR						EFFÉLE KÖLTŐIEN KORALLZATONY			
RENDBEN VANI				RÉGI EGYNEMŰ BETŰI INTÓ JEL			DÍSZTEREM HIBÁZIK						AZONOS BETŰK MEG TUD FOGNI	
GAUSS, RÖVIDEN	HÁZASTÁRSUNK FIVERE SZÖRNY							A FÖLDRE HELYEZ FARMERMÁRKA						
ÜGYREND RÉSZEI KÖZBEIKTAT			GÉPIESEN TANUL KERT ELEJE!						AUTÓKORMÁNY VÁRÁROK SZELEI!					
						OKTATÁSI ENERGIA, RÖVIDEN								
BELGA AUTÓK JELZÉSE	L									NÉMÁN LERŐ!			k	?

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!

SPORT HÍREK

VB: 2022: Messi nem edzett együtt a csapattal

Két korábbi meghatározó játékos, Sergio Agüero és a tornát sérülés miatt kihagyó Giovanni Lo Celso is meglátogatta a vasárnapi, Franciaország elleni döntőre készülő argentin válogatottat annak csütörtöki edzésén, melyen a hétszeres aranylabdás Lionel Messi a csapattól külön tréningezett – írja a clarin.com.

A portál beszámolója szerint **Lionel Messi** a társaktól külön, regeneráló mozdulatokat végezve készült csütörtökön a vasárnapi világbajnoki döntőre.

Az argentinok edzésének azonban két különleges vendége is volt, hiszen a visszavonulását napra pontosan egy évvel ezelőtt bejelentő Sergio Agüero és a tornát sérülés miatt kihagyó Villarreal-játékos Giovanni Lo Celso is meglátogatta Lionel Scaloniékat, ráadásul úgy, mintha a keret tagjai lennének.

A lap szerint az argentin játékosoknál remek a légkör, s egy esküt is tettek a labdarúgók, hogy mindent megtesznek, hogy megnyerjék Lionel Messi utolsó világbajnoki mérkőzését.

A hétszeres aranylabdásnak egyébként rendbe jött korábbi, bal combizmával kapcsolatos problémája és készen áll, hogy összecsapjon PSG-s klubtársával, a franciák vezérével, **Kylian Mbappéval**.

Az argentinoknál ott lehet a döntőn a horvátok elleni elődöntőt sárga lapos eltiltás miatt kihagyó **Marcos Acuna** és **Gonzalo Montiel**. Az ausztrálok elleni nyolcaddöntőn megsérült **Alejandro „Papu” Gómez** rehabilitációja bár rendben halad, egyelőre kérdéses a játéka a vasárnapi finálén.

Forrás: (nso)

VILÁGBAJNOKSÁG, KATAR DÖNTŐ

December 18., vasárnap

16.00: Argentína–Franciaország (Tv: M4 Sport)

Vendég siker az utolsó őszi fordulóban a Szeged otthonában

Szeged – MTK Budapest 1-3 Az MTK Budapest kezdőcsapata az alábbi: **Somodi- Poór, Kocsis, Szépe, Varju - Kata, íhorváth, Bognár – Németh, Stieber, Zuigéber.**

Vezető edző: Horváth Dávid

A labdarúgó NB II 20. fordulójában a vendég MTK Budapest már az első félidőben eldöntötte a mérkőzést. Nagyobb gól különbséggel is nyerhetett volna. A téli szünetben 3. helyen áll csapatunk 5 pontra az első helytől és 1 pontra a második feljutó helytől. Izgalmas tavaszra van kilátás, 3-4 posztra erősíteni kell.

Összefoglaló:

13. perc: Horváth Artúr iramodott meg, Zuigéberhez passzolt, róla került tovább a labda a "feladóhoz", fiatal középpályásunk pedig 13 méterről kilőtte a jobb alsót. (0-1).

26. perc: Egy felpasszolt labdával Bognár ugratta ki tökéletesen Némethet, ő pedig a - a kapufa segítségével - a jobb alsó sarokba helyezett, remek akció volt. (0-2).

33. perc: Zuigéber éles beadását Szilágyi a saját hálójába vágta. (0-3).

35. perc: Egy beadás után Gajdos lőtt 12 méterről laposan a hálóba. (1-3).

Edzői nyilatkozat: Az első félidőben látottakkal, kombinatív futballunkkal maradéktalanul elégedett vagyok. Szünet után is akadtak helyzeteink, ám ekkor már nagyobb hangsúlyt helyeztünk a védekezésre. Büszke vagyok a srácokra az mióta átvettem a csapatot visszatértek a jól kitaposott útra. Újra felpörögtünk kár, hogy szünet van, mert most igazán lendületben volt a csapat. Úgy érzem szükséges télen igazolni, meg kell erősíteni a keretet, év vége felé sok sérültünk van, néha nem sikerült minőségi cseréket végrehajtani. Januárban a téli alapozáskor nagy hangsúlyt fektetünk a kondíció és állóképesség javítására. Ki kell jelenteni erőnléti problémákkal küzdöttünk a szezon során, itt az idő ezen javítani.

Minden kedves MTK SZURKOLÓNAK kívánok kellemes ünnepeket és békés boldog Új esztendőt.

Ui: Célunk a bajnokság megnyerése és visszajutni az NB1-be.

DECEMBER 21.-ÉN 16:30-KOR HANUKA ÜNNEPSÉGET TARUNK, MEGLEPETÉSEK-KEL, FÁNKKAL, TOMBOLÁVAL, FINOM ÉTELEKKEL ÉS ITALOKKAL, SZERETETTEL VÁRUNK MINDENKIT.

IMÁIDŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2022. Dec. 16. – 2022. Dec. 23.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
16. péntek	7:00	16:00
17. szombat	8:00	16:00
18. vasárnap	8:00	16:00
19. hétfő	7:00	16:00
20. kedd	7:00	16:00
21. szerda	7:00	16:00
22. csütörtök	7:00	16:00
23. péntek	7:00	15:30

פ

16. betűnk az Ájin,
számértéke: 80.

Az Ájin jelentése:

Száj

א

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
16. péntek	15:35	17. szombat	16:47
23. péntek	15:38	24. szombat	16:50

POÉN SAROK

A zsidó fiának új barátnője van, aki igazából transzvesztita. Eljött az ideje, hogy bemutassa a családnak. Le is ülnek vacsorázni. Megszólal az apa:
- Fiam, hogy hívják a barátnődet?
- Laci.
Egész család elhűl, mire az apuka:
- Hát, ez nem egy echte zsidó név...

Események

Múlt hét szombaton Streit Sándor elnök jorcájtot tartott édesapja után, melyen részt vett a két unoka Péter és Gábor is. Az imádkozás után kiddust adtak az elhunyt tiszteletére, visszaemlékezett az elnök úr édesapjára kilénekből többen is ismerték Streit Leo-t.

Nagy öröm érte körzetünk alelnökét Mester György urat, megszületett második unokája. A kisfiú Angliában született, hagyományainknak megfelelően a kisfiúnak megcsinálták a briszt melyen a nagyszülők is részt vettek. Sok boldogságot kívánunk Zsoltinak és feleségének Isabellának, ebből az alkalomból Mester György alelnök úr Solajs Szöudajszon látja vendégül a kile tagjait, szombat délután.

Mazal Tov

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléne tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt december 28.-án, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuváros utcai Templomkörzet
Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuváros utca 4.
Tel: 334 27 31
Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>
Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor